

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненко

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету (директор ННІ)
Микола ЦВІЛХОВСЬКИЙ
Протокол № 11 від 16. 05. 2024 р

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри
біоморфології хребетних
ім. акад. В. Г. Касьяненко
Протокол № 11 від 15.05.2024 р.
Завідувач кафедри
Олег МЕЛЬНИК

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант програми
д.вет.н. зав. кафедри внутрішніх хвороб тварин
Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН
(курсанти)

Галузь знань	ветеринарія
Спеціальність	211- ветеринарна медицина
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»
Факультет	Ветеринарної медицини
Розробники:	Мельник Олег Петрович, завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор; Стегней Микола Михайлович кандидат ветеринарних наук

Київ – 2024 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Анатомія свійських тварин

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітній ступінь	_____магістр_____ <i>(бакалавр, спеціаліст, магістр)</i>
Спеціальність	_____211 ветеринарна медицина_____ <i>(шифр і назва)</i>
Освітня програма	_____ветеринарна медицина_____
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	330
Кількість кредитів ECTS	11
Кількість змістових модулів	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	_____ - _____ <i>(назва)</i>
Форма контролю	залік, екзамен,
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання	
	денна форма навчання
Курс (рік підготовки)	2024/2025
Семестр	I, II, III
Лекційні заняття	45 год.
Практичні, семінарські заняття	год.
Лабораторні заняття	150 год.
Самостійна робота	135 год.
Індивідуальні завдання	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	___4, 5, 4, _год.

2. 2. Мета та завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета Сформувані у студентів факультету ветеринарної медицини уяву про організм, як єдине ціле. Його будова визначається у взаємозв'язку органів, їх апаратів і систем, а також взаємообумовленість будови і функції на фоні розвитку в онто- та філогенезі. Адже, вивчення анатомії методом препарування анатомічних препаратів свійських тварин виробляє у студентів вміння знаходити окремі органи та їх частини, як при патологічних розтинах тварин, що загинули, так і на живих тварин при проведенні діагностичних і лікувальних маніпуляцій і хірургічних втручань.

Курс “анатомія свійських тварин” читається у 1, 2 та 3 семестрах і включає такі види педагогічної роботи – лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу, навчальні практики та різні форми перевірки знань студентів – рейтинговий контроль, колоквиуми, заліки, іспит.

Вивчення анатомії базується на філософії діалектичного матеріалізму і сучасних досягнень біологічної науки, і ставить за мету, поряд з набуттям конкретних знань про будову тіла, і матеріалістичного світогляду.

Завдання Вивчити методики консервації трупного матеріалу та виготовлення анатомічних навчальних і музейних препаратів;

- Вивчити будову тіла тварини за окремими розділами, апаратами чи системами;
- Вивчити та уміти диференціювати особливості в будові скелета свійських тварин (за його розділами);
- Вивчити м'язову систему та її функції при русі, та при статичному положенні тварини;
- Вивчити будову, топографію та особливості травного апарату свійських тварин у порівняльному аспекті;
- Вивчити будову органів дихального апарату свійських тварин;
- Вивчити будову та її особливості органів сечостатевого апарату свійських тварин;
- Вивчити будову та місцеположення органів серцево-судинної системи свійських тварин;
- Вивчити будову та місцеположення органів нервової системи свійських тварин;
- Вивчити будову та місцеположення органів чуття свійських тварин;
- Вивчити будову органів ендокринної системи свійських тварин;
- Вивчити особливості будови тіла свійських птахів;

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

4. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

програмні результати навчання

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.

3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для: – ВеМ курсантів; Змістовий модуль 1. Осьовий скелет

Тема лекційного заняття 1. Тема 1. Вступ до дисципліни: Анатомія як наука і її місце серед інших біологічних дисциплін. Організм як цілісна відкрита система. Філогенез і онтогенез/ Тканини та їх види. Орган, система органів, організм Розвиток осьового скелета свійських тварин в онто- і філогенезі. Стадії розвитку осьового скелета – сполучнотканинна, хрящова, кісткова.

Тема лекційного заняття 2. Скелет як пасивна частина локомоторного апарату. Кістка як орган. Первинні та вторинні кістки, джерела їх розвитку. Вплив на будову кісток особливостей їх функцій.

Тема лекційного заняття 3. . Розвиток черепа ссавців в онто- і філогенезі. Череп ссавців як ціле і його ділення на відділи. Нейрокраній і спланхнокраній. Різні шляхи перетворення черепа наземних форм. Принципові особливості будови черепа ссавців.

Змістовий модуль 2. Скелет кінцівок та з'єднання кісток

Тема лекційного заняття 4. Теорії походження кінцівок. Основні положення теорії походження бокової складки або метамерного походження кінцівок. Скелет кінцівок первинноводних хребетних. Шляхи спеціалізації п'ятипалої кінцівки.

Тема лекційного заняття 5. З'єднання кісток скелета, їх морфологічна і функціональна характеристика. Класифікація безперервних з'єднань, суглобів та їх обов'язкові компоненти. Дані робіт кафедри про суглоби

Змістовний модуль 3. М'язи

Тема лекційного заняття 6. Вступ до розділу міологія. Види м'язової тканини, особливості їх будови та джерела розвитку. Роль інтенсифікації функції в прогресивному розвитку м'язової системи. Скелетні м'язи і джерела їх розвитку. Фасції, слизові та сухожилкові піхви і сумки та інші допоміжні органи м'язової системи. Розвиток скелетних м'язів і допоміжних органів м'язів в філо- і онтогенезі.

Тема лекційного заняття 7. М'язи вільних кінцівок і їх перетворення при переході до стопо- і фалангоходіння. Групова функція м'язів. Локомоторний апарат як

цілісна система. Фази і періоди руху кінцівок при локомоції. Рух в суглобах кінцівок в першій і другий періоди фази перенесення і опори. Робота м'язів поясів вільних кінцівок. Групова функція респіраторних м'язів і м'язів стінки живота. Статичні пристосування грудних і тазових кінцівок.

Змістовний модуль 4. Шкіра. Органи травлення.

Тема лекційного заняття 8. Загальна характеристика будови шкіри. Шкіра в світлі виконання нею функцій. Розвиток шкіри у філо- та онтогенезі. Ектодермальні та мезодермальні шари шкіри. Похідні шкіри ссавців та їх будова і походження.

Тема лекційного заняття 9. Вступ до розділу “Спланхнологія. Загальна характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Загальні принципи будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів, та будови їх стінок.

Тема лекційного заняття 10. Тулубова кишка. Її розвиток у філо- та онтогенезі. Диференціація на передню, середню та задню кишку. Головна кишка свійських тварин.

Тема лекційного заняття 11. Передня кишка її диференціація на стравохід і шлунок. Шлунок свійських ссавців і їх розвиток у онто- і філогенезі. Середня та задня кишка. Шляхи збільшення слизової оболонки в філогенезі. Диференціація середньої та задньої кишки на відділи, та їх особливості у свійських тварин. Застінні залози середньої кишки.

Змістовний модуль 5. Органи дихання і сечостатеви́й апарат.

Тема лекційного заняття 12. Органи дихання в світлі їх розвитку і функції. Органи водяного та повітряного дихання у хребетних. Загальні принципи будови і функції органів дихання свійських тварин. Онто- і філогенез органів дихання.

Тема лекційного заняття 13. Анатомічний склад і характеристика сечостатевого апарату, його філо- та онтогенез. Анатомічний склад системи органів сечовиділення. Класифікація нирок. Особливості будови і топографії сечових органів у свійських ссавців. Статеві органи самців і самиць. Розвиток органів сечостатевого апарату.

Змістовний модуль 6. Аналізатори, птиця

Тема лекційного заняття 14. Органи чуття як рецепторні апарати аналізаторів зовнішнього середовища та джерело пізнання навколишнього середовища. Відчуття та свідомість. П'ять спеціалізованих органів чуття у ссавців. Характеристика будови та еволюції органів шкіряного чуття, нюху та смаку. Орган зору. Будова органу зору та його світлочутливих і світло заломлюючих утворень. Розвиток органу зору у філогенезі. Розвиток органу слуху та рівноваги. Будова присінкові-завиткового аналізатора.

Тема лекційного заняття 15. Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів. Особливості будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.

Змістовний модуль 7. Angiologia.

Тема лекційного заняття 16. Компоненти серцево-судинної системи ссавців: серце, артерії, вени, капіляри. Мікроциркуляція та мікроциркуляторне русло. Розвиток серця в онто- та філогенезі. Кола кровообігу дорослого організму та плода. Розвиток венозної системи.

ова функція м'язів. Локомоторний апарат як цілісна система. Фази і періоди руху кінцівок при локомоції. Рух в суглобах кінцівок в перший і другий періоди фази перенесення і опори. Робота м'язів поясів вільних кінцівок. Групова функція респіраторних м'язів і м'язів стінки живота. Статичні пристосування грудних і тазових кінцівок.													
Тема 6. М'язи плечового та ліктьового суглобів.	2			2									
Тема 7. М'язи зап'ясткового і суглобів пальців	2			2									
Тема 8. М'язи кульшового суглоба колінного суглобів.	2			2									
Тема 9. М'язи заплеснового і суглобів пальців.	2			2		-		-	-	-			-
Тема 10. Загальна характеристика будови шкіри. Шкіра в світлі виконання нею функцій. Розвиток шкіри у філо- та онтогенезі. Ектодермальні та мезодермальні шари шкіри. Похідні шкіри ссавців та їх будова і походження.													
Тема 11. М'язи голови (жувальні та мімічні).	2			2									
Разом за змістовим модулем 3	18			18									
Змістовний модуль 4. Шкіра. Органи травлення.													

Тема 1. Вступ до розділу “Спланхнологія. Загальна характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Загальні принципи будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів, та будови їх стінок.													
Тема 2. Будова шкіри та залозисті похідні шкіри свійських тварин.		2			2								
Тема 3. Рогові похідні шкіри свійських тварин.		2			2								
Тема 4. Колоквіум. Шкіра		2			2								
Тема 5. Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини.		2			2								
Тема 6. Тулубова кишка. Її розвиток у філо- та онтогенезі. Диференціація на передню, середню та задню кишку. Головна кишка свійських тварин.													
Тема 7. Язик та під’язиковий простір. М’язи язика, під’язикового скелета та міжщелепного простору.		2			2								
Тема 8. Зуби свійських тварин.		2			2								
Тема 9. Глотка. Її межі та відділи, м’язи глотки.		2			2								
Тема 10. Стравохід, однокамерні та багатокамерні шлунки свійських		2			2								

Тема 3. Будова гортані свійських тварин.	2			2								
Тема 4. Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	2			2								
Тема 5. Особливості будови органів дихання свійських тварин.	2			2								
Тема 6. Анатомічний склад і характеристика сечостатевого апарату, його філо- та онтогенез. Анатомічний склад системи органів сечовиділення. Класифікація нирок. Особливості будови і топографії сечових органів у свійських ссавців. Статеві органи самців і самиць. Розвиток органів сечостатевого апарату.												
Тема 7. Органи сечовиділення свійських тварин.	2			2								
Тема 8. Органи розмноження самців свійських тварин	2			2								
Тема 9. Будова органів розмноження самок свійських тварин	2			2								
Тема 10. Колоквіум органи сечостатевого апарату.	2			2								
Тема 11. Модуль	2			2								
Разом за змістовим модулем 4	18			18								
Змістовний модуль 6. Аналізатори, птиця												

органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.													
Тема 7. Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів.	2			2									
Тема 8. Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	2			2									
Тема 9. Особливості будови присінково-завиткового апарату свійської і дикої птиці.	2			2									
Тема 10. Будова яйцепроводу птиці.	2			2									
Тема 11. Колоквіум.	2			2									
Модуль 6	2			2									
Разом за змістовим модулем 6	20			20									
Змістовний модуль 7. Angiologia.													

ГОЛОВИ.													
Тема 9. Будова лімфатичної системи. Основні компоненти лімфатичного русла – лімфатичні капіляри, судини, протоки, основні колектори лімфи. Лімфатичні вузли та лімфоїдні органи. Органи внутрішньої секреції, їх будова та розвиток.													
Тема 10. Венозна система. Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.		2			2								
Тема 11. Велике і мале кола кровообігу дорослих тварин.		2			2								
Тема 12. Особливості кровообігу плода.		2			2								
Тема 13. Морфологічна характеристика і основні дані про онто- і філогенез органів кровотворення лімфоїдних органів, лімфатичних вузлів, мигдаликів, виличкової залози (тимусу) їх будова і топографія, видові і вікові особливості. Морфологічна характеристика ендокринних залоз, їх класифікація за походженням і функцією, онто- і філогенез.													
Тема 14. Особливості галуження грудної і черевної аорти.		2			2								
Тема 15. Модуль.		2			2								
Разом за змістовим модулем 7		22			22								

Змістовний модуль 8. Neurologia.												
Тема 1. Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.		2			2							
Тема 2. Кінцевий мозок. Плащ його борозни та звивини. Будова півкуль та бічних шлуночків. Нюховий мозок. Нюховий нерв.		2			2							
Тема 3. Розвиток спинного та головного мозку у філо- та онтогенезі у ссавців. Оболонки головного мозку, підоболонкові простори та їх зв'язок. Філогенез нервової системи. Дифузна нервова система. Утворення трьох- і п'ятиміхурової стадії. Мозкові оболонки та їх перетворення в онто- та філогенезі.												
Тема 4. Ромбоподібний мозок та 6-12 пари черепно-мозкових нервів. Проміжний та середній мозок. 2-5 пари черепно-мозкових нервів.		2			2							
Тема 5. Плечове плетиво і нерви, що відходять від нього. Ділянки їх іннервації.		2			2							
Тема 6. Поперекове нервове сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.		2			2							

нервів, ділянки їх галуження.													
Тема 12. Вегетативна нервова система.		2			2								
Тема 13. Загальна характеристика автономної нервової системи. Симпатична та парасимпатична частини автономної нервової системи.													
Тема 14. Колоквіум. Нервова система.		2			2								
Тема 15. Модуль 7. Neurologia		2			2								
Разом за змістовим модулем 8		22			22								
Курсовий проект (робота) з _____ _____													
_____ (якщо є в робочому навчальному плані)				-	-	-							
Усього годин		150			150		45						

3. Теми лабораторних і самостійних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.	2
2	Будова грудного відділу хребта	2
3	Будова поперекового відділу скелета.	2
4	Будова, крижового та хвостового відділів скелета.	2
5	Будова скелета ший.	2
6	Колоквіум: осьовий скелет свійських тварин.	2
7	Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа.	2
8	Вискова, лобова, тім'яна та міжтім'яна кістки свійських тварин.	2
9	Різцева, вилична слізна, раковинні та верхньощелепна кістки.	2
10	Піднебінна, крилоподібна, нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет.	2
11	Модуль 1. Осьовий скелет.	2
12	Кістки пояса грудної і тазової кінцівок.	2
13	Кістки стилоподія грудної і тазової кінцівок.	2
14	Кістки зейгоподія грудної і тазової кінцівок.	
15	Кістки автоподія грудної кінцівки.	2
16	Кістки автоподія тазової кінцівки	2
17	Колоквіум: Скелет кінцівок.	2

18	Безперервні з'єднання і суглоби осьового скелета.	2
19	З'єднання кісток грудної кінцівки.	2
20	З'єднання кісток тазової кінцівки.	2
21	Колоквіум: З'єднання кісток.	2
22	Модуль 2. Скелет кінцівок та з'єднання кісток.	2
23	Зняття шкіри з трупа. Шкірні м'язи, поверхнева і глибока фасції. Підшкірні і підфасціальні сумки.	2
24	М'язи пояса грудної кінцівки	2
25	М'язи грудної стінки (респіраторні).	2
26	М'язи черевної стінки. Пахвинний канал.	2
27	Дорсальні і вентральні м'язи хребта.	2
28	М'язи голови (жувальні та мімічні).	2
29	М'язи плечового та ліктьового суглобів.	2
30	М'язи зап'ясткового та суглобів пальців.	2
31	М'язи кульшового суглоба.	2
32	М'язи колінного суглоба.	2
33	М'язи заплесного і суглобів пальців.	2
34	Колоквіум. М'язи кінцівок.	2
35	Модуль 3: Міологія.	2
36	Будова шкіри та залозисті похідні шкіри свійських тварин.	2
37	Рогові похідні шкіри свійських тварин.	2
38	Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини.	2
39	Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору.	2
40	Зуби свійських тварин.	2
41	Глотка. Її межі та відділи, м'язи глотки.	2
42	Стравохід та однокамерні шлунок коня, свині, собаки та шлунок жуйних.	2
43	Тонка кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	2
44	Товста кишка свійських тварин.	2
45	Анатомічні особливості печінки свійських тварин	
46	Колоквіум. Органи травлення	
47	Модуль 4. Шкіра та органи травлення.	2
48	Носова порожнина та система приносних пазух.	2
49	Будова гортані свійських тварин.	2
50	Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	2
51	Органи сечовиділення свійських тварин.	2
52	Органи розмноження самців свійських тварин	2
53	Органи розмноження самок свійських тварин	2
54	Колоквіум органи сечостатевого апарату.	2
55	Будова очного яблука свійських тварин. Захисні та допоміжні органи зору.	2
56	Будова зовнішнього середнього та внутрішнього вуха.	2
57	Особливості будови скелета птиці.	2
58	Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. м'язів птахів. Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	2

59	Модуль 5. Органи дихання, органи сечостатева система, аналізатори і птиця.	2
60	Будова осердя, серця, кровоносні судини серця.	2
61	Дуга аорти та її гілки. Кровопостачання органів грудної, порожнини.	2
62	Кровопостачання органів черевної і тазової порожнин.	2
63	Судини грудної кінцівки.	2
64	Судини тазової кінцівки.	2
65	Судини голови.	2
66	Венозна система. Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.	2
67	Велике і мале кола кровообігу дорослих тварин.	2
68	Особливості розміщення серця різних видів тварин.	2
69	Особливості кровообігу плода.	2
70	Особливості галуження грудної та черевної аорти.	2
71	Модуль 6. Angiologia.	2
72	Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	2
73	Кінцевий мозок. Плащ його борозни та звивини. Будова півкуль та бічних шлуночків. Нюховий мозок. Нюховий нерв. Проміжний та середній мозок. 2-5 пари черепно-мозкових нервів.	
74	Ромбоподібний мозок та 6-12 пари черепно-мозкових нервів.	
75	Характеристика черепно-мозкових нервів.	1
76	Плечове нервово сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	
78	Поперекове нервово сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2
79	Крижове нервово сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2
80	12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження.	2
81	Вегетативна нервова система.	2
82	Колоквіум. Нервова система.	2
83	Модуль 7. Neurologia Аналізатори.	2

4 Засоби діагностики результатів навчання.

Протягом навчання студенти здають пройдений матеріал, здають модулі, у кінці семестру пишуть залікову роботу, а по закінченню 3-го семестру здіють іспит.

5 Методи навчання.

У процесі вивчення анатомії свійських тварин проводяться лабораторні роботи, пояснення на наочному матеріалі, бесіда зі студентами, модульні тести, залік, екзамен.

6 **Методи оцінювання.** – усне або письмове опитування; – модульне тестування; – залік; – екзамен.

7 **Розподіл балів, які отримують студенти.** Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R**_{дис} (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R**_{нр} (до 70 балів): **R**_{дис} = **R**_{нр} + **R**_{ат}.

8. Навчально-методичне забезпечення

1. При читанні курсу «Анатомія свійських тварин» використовуються наочні матеріали (з остеології: скелети свійських тварин, окремі кістки чи їх набори; з синдесмології: сухі натурні препарати та частини трупів для препарування; з м'язової, судинної та нервової систем – трупи свійських тварин (головним чином телята та собаки); центри судинної та нервової систем), а також при читанні лекцій використовуються презентації до кожної теми лекції у програмі Power Point.

9. Рекомендована джерела інформації

Базова література.

1. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Криштофорова Б.В. та ін. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. – Київ. – Аграрна освіта, 2001. – 575 с.
2. Рудик С. К., Левчук В. С., Костюк В. В. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. – К.: НАУ, 1999. – Т.І. – 229 с.
3. Гіммельрейх Г.А, Абелянц Г.С., Осінський П.О., Рудик С.К., Левчук В.С., Хомич В.Т. Анатомія свійських тварин. Практикум з препаруванням. //Київ, “Аграрна освіта”. – 2000.
4. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин Т.1.Остеологія., Київ, “Аграрна освіта”. – 2000.
5. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Синдесмологія. Міологія., Вінниця: Нова книга, – 2007. – 76 с.

Допоміжна література

1. Гіммельрейх Г.А. Локомоторный аппарат домашних животных как целое в статике и динамике. // м. Київ, УСХА. – 1980.
2. Гіммельрейх.Г. А. Границы и отделы глотки быка домашнего // Науч. труды УСХА. – 1975., В. 156, Т.1, С. 95-102.
3. Гіммельрейх Г.А. Мышечный аппарат глотки быка домашнего. // Научн. труды УСХА. – В. 91Т. 1, С.104-116, В. 118, Т. 2, С. 115-124.
4. Рудик С. К. Подъязыковый аппарат парнокопытных // К., 1999. – 59с.
5. Рудик С.К. Строение скелета подъязычного аппарата млекопитающих. // К., 1999. – 55 с.
6. Гіммельрейх Г.А. Череп домашних млекопитающих и его развитие в отно- и филогенезе. // Киев, УСХА. – 1982.
7. Хомич В.Т., Рудик С.К., Левчук В.С., та ін. Морфологія сільськогосподарських тварин // Київ „Вища освіта”. – 2003,

Інформаційні ресурси

У процесі вивчення анатомії свійських тварин студенти факультету ветеринарної медицини користуються інформаційними ресурсами бібліотеки НУБіП України.

<https://e.lanbook.com/book/52008>.

<http://e.lanbook.com/book/567>

<https://e.lanbook.com/book/10258>